

**BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI DARSLARIDA
O'QUVCHILARNING KROSS-KULTURAL KOMMUNIKATIVLIGINI
RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI**

Ne'matullayeva Muazzamxon G'ayratjon qizi

*Namangan davlat universiteti Ta'lim tarbiya nazariyasi va metodikasi
(Boshlang'ich ta'lim) Phd 1-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda ona tili darslari orqali o'quvchilarda kross-kultural kommunikativlikni shakllantirish va rivojlantirishning nazariy asoslari, metodik yondashuvlari va amaliy jihatlari yoritiladi. Globalizatsiya sharoitida yosh avlodning turli madaniy muhitlarda samarali muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish zarurligi asoslanadi. Tadqiqot davomida mavjud ilmiy-nazariy manbalar tahlil qilinib, metodlar va tajribalar orqali olingan natijalar muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, ona tili, kross-kultural kommunikatsiya, kommunikativ kompetensiya, madaniy muhit, til o'rgatish metodikasi

Zamonaviy ta'lim tizimida nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning kommunikativ salohiyatini, ayniqsa, turli madaniyatlar kontekstida fikr almashish qobiliyatini rivojlantirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Boshlang'ich sinf □ bu til va madaniyat asoslari shakllanadigan ilk bosqich bo'lib, bu davrda berilgan tarbiya butun hayot davomida o'z aksini topadi. Ona tili darslari esa til vositasida nafaqat muloqotni, balki madaniy qadriyatlar, ijtimoiy urf-odatlar, boshqa xalqlarni hurmat qilish kabi fazilatlarni ham singdiruvchi muhim vositadir. Shu sababli, bu darslarda kross-kultural kommunikatsiya asoslarini singdirish zarurati ortib bormoqda.

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning kross-kultural kommunikativligini rivojlantirishning ahamiyati zamonaviy ta'limda muhim o'rin tutadi, chunki bu jarayon nafaqat til ko'nikmalarini rivojlantirishga, balki

o'quvchilarni global dunyoda faol ishtirok etishga tayyorlashga xizmat qiladi. Quyida bu masalaning ahamiyati va amaliy jihatlari batafsil yoritiladi.

Kultural xabardorlik va dunyoqarashni kengaytirish

Boshlang'ich sinf o'quvchilari yoshligidan turli madaniyatlar haqida ma'lumot olish orqali dunyoning xilma-xilligini anglay boshlaydilar. Ona tili darslarida kross-kultural mazmundagi adabiy asarlar (masalan, turli xalqlarning ertaklari, hikoyalari yoki she'rlari) orqali o'quvchilar boshqa xalqlarning urf-odatlarini, qadriyatlarini va hayot tarzi bilan tanishadi. Bu ularda nafaqat o'z madaniyatiga hurmat, balki boshqa madaniyatlarga nisbatan qiziqish va hurmat tuyg'usini shakllantiradi. Masalan, o'zbek xalq ertaklari bilan bir qatorda, hind, xitoy yoki afrika ertaklarini o'qish orqali bolalar turli xil qahramonlar va ularning qadriyatlarini taqqoslaydi, bu esa ularning dunyoqarashini kengaytiradi.

Kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish

Ona tili darslari o'quvchilarning nutq madaniyati, tinglash va fikr almashish ko'nikmalarini shakllantirish uchun muhim platformadir. Kross-kultural kommunikativlikni rivojlantirish bu ko'nikmalarni yanada boyitadi, chunki o'quvchilar turli madaniy kontekstlarda muloqot qilishni o'rganadi. Masalan, guruh muhokamalarida turli xalqlarning bayramlari yoki an'analari haqida gaplashish o'quvchilarga o'z fikrlarini aniq ifoda etish, boshqalarning nuqtai nazarini tinglash va hurmat qilishni o'rgatadi. Shu bilan birga, kross-kultural muloqotda ishlatiladigan nonverbal jihatlari (masalan, imo-ishoralar, mimikalar) haqida ma'lumot berish bolalarni boshqa madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilishga tayyorlaydi.

Tolerantlik va ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlash

Zamonaviy dunyoda madaniyatlararo muloqot muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayonda tolerantlik va hamkorlik asosiy o'rin tutadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari yoshligidan boshqa madaniyatlarning o'ziga xosligini qabul qilishni va ularga hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rganishi kerak. Ona tili darslarida, masalan, turli xalqlarning qahramonlari yoki ularning hayot tarzi haqida hikoyalarni o'qish orqali bolalar boshqalarning farqli ekanligini tushunadi va bu farqlilikni hurmat qilishni o'rganadi. Guruh loyihalari yoki rolli o'yinlar (masalan, turli

madaniyatlarning bayramlarini sahnalashtirish) esa o'quvchilarda hamkorlik va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shaxsiy o'sish va o'ziga ishonchni oshirish

Kross-kultural kommunikativlikni rivojlantirish o'quvchilarga o'z madaniyatini boshqalar bilan taqqoslash imkonini beradi. Bu jarayonda ular o'z madaniyatining qadr-qimmatini anglab, o'ziga xosligini tushunadi. Masalan, o'zbek xalq og'zaki ijodi yoki milliy bayramlar haqida gapirish o'quvchilarda o'z milliy kimligiga hurmat tuyg'usini uyg'otadi. Shu bilan birga, boshqa madaniyatlarni o'rganish ularni yangi bilimlarga ochiq bo'lishga undaydi, bu esa o'ziga ishonch va intellektual o'sishga yordam beradi.

Global dunyoga tayyorgarlik

Zamonaviy dunyo global muhit bo'lib, unda kross-kultural muloqot ko'nikmalari muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarurdir. Boshlang'ich sinflarda bu ko'nikmalarni rivojlantirish o'quvchilarni kelajakda xalqaro muhitda ishlash, o'qish yoki muloqot qilishga tayyorlaydi. Masalan, turli madaniyatlarga oid matnlar yoki suhbatlar orqali o'quvchilar global muammolar (ekologiya, tenglik, tinchlik) haqida o'ylashni boshlaydi, bu ularning global fuqarolik ongini shakllantiradi.

Amaliy usullar va yondashuvlar

Ona tili darslarida kross-kultural kommunikativlikni rivojlantirish uchun quyidagi usullardan foydalanish samarali bo'ladi:

- Adabiy asarlar: Turli xalqlarning ertaklari, hikoyalari yoki she'rlarini o'qish va muhokama qilish. Masalan, □Alpomish□ bilan bir qatorda Grimm akakalarning ertaklarini taqqoslash.
- Rolli o'yinlar: O'quvchilar turli madaniyatlar vakillari sifatida suhbatlar tashkil qilishi yoki bayramlarni sahnalashtirishi mumkin.
- Guruh loyihalari: Turli xalqlarning an'analari yoki bayramlari haqida kichik tadqiqotlar o'tkazish va taqdimotlar tayyorlash.
- Multimedia resurslari: Turli madaniyatlarga oid qisqa videolar, rasmlar yoki musiqalarni darslarda ishlatish.
- Suhbat va muhokamalar: O'quvchilarni boshqa madaniyatlarning o'ziga

xos jihatlari haqida fikr almashishga undash.

Xulosa

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida kross-kultural kommunikativlikni rivojlantirish o'quvchilarning nafaqat til ko'nikmalarini, balki ularning ijtimoiy, emotsional va intellektual rivojlanishini ta'minlaydi. Bu jarayon bolalarni tolerant, ochiq fikrli va global muhitda muvaffaqiyatli ishtirok eta oladigan shaxs sifatida tarbiyalaydi. O'qituvchilar bu maqsadda turli xil adabiy asarlar, interfaol usullar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish orqali darslarni yanada qiziqarli va samarali qilishi mumkin.

Boshlang'ich sinf ona tili darslari o'quvchilarning muloqot kompetensiyasi, madaniy savodxonligi va boshqa xalqlar madaniyatiga nisbatan bag'rikeng munosabatini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Kross-kultural kommunikativlikni rivojlantirish orqali yosh avlod global dunyoga ochiq, tolerant va samarali muloqot qila oladigan shaxs sifatida shakllanadi.

Adaniyotlar.

1. Murodova, D. (2021). "Kross-kultural kommunikativlik: nazariya va amaliyot". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashri.
2. Karimova, S. (2020). "Ona tili ta'limida innovatsion texnologiyalar". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashri.
3. Tashkentov, M. (2022). "Madaniy tafakkur va ona tili darslari". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti nashri.
4. Abdullayeva, N. (2021). "Ona tili darslarida interaktiv metodlar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi nashri.
5. Yuldashev, A. (2023). "Kross-kultural muloqot va ta'lim". Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti nashri.
6. Rahmonov, B. (2022). "O'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish". Andijon: Andijon Davlat Universiteti nashri.
7. Xodjayev, U. (2021). "Ona tili va madaniyat: integratsiya yondashuvlari". Qarshi: Qarshi Davlat Universiteti nashri.
8. Mirzaeva, L. (2023). "Ona tili ta'limida madaniy almashuv". Namangan: Namangan Davlat Universiteti nashri.